

POSTANOWIENIE

27 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 27 marca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa B.W. i A.W.

przeciwko Bank w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 7 marca 2023 r., V ACa 1192/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od Bank w W. łącznie na rzecz B.W. i A.W. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 marca 2022 r., I C 1557/20, Sąd Okręgowy w Gdańsku zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowych kredytobiorców 22 323,92 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 20 stycznia 2021 r. oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z 7 marca 2023 r., V ACa 1192/22, Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację pozwanego banku. Sąd wskazał, że umowa nie została zawarta w związku z prowadzoną przez stronę powodową działalnością gospodarczą.

Powódka prowadziła działalność gospodarczą dopiero od 2009 r., a więc rozpoczęła jej prowadzenie już po zawarciu umowy kredytowej, zaś ze środków z kredytu została zakupiona nieruchomość na własne cele mieszkalne kredytobiorców. Sąd podkreślił też, że nie budzi wątpliwości abuzywny charakter klauzul składających się na mechanizm indeksacji, a więc klauzuli ryzyka walutowego i klauzuli kursowej, ściśle powiązanych ze sobą i stanowiących postanowienia określające główne świadczenia stron. Ze względu na ścisłe powiązanie tych klauzul, należy dokonać ich łącznej oceny. Postanowienia składające się na mechanizm indeksacyjny nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a wobec czego dopuszczalnym na zasadzie art. 385¹ § 1 k.c. pozostaje ich badanie pod kątem abuzywności. Skutkowały uzależnieniem wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy-banku w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów. Następnie Sąd przyjął, że abuzywność wskazanych postanowień umownych oznacza wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, co jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że skutkuje nieważnością całej umowy kredytu. Ponadto, powodowie już do pozwu załączyli oświadczenia, w których w sposób wyraźny i jednoznaczny podali, że są świadomi konsekwencji uznania umowy łączącej ich z pozwanym za nieważną i tego się domagają, co potwierdzili w toku swojego przesłuchania przed Sądem I instancji, tym samym brak było podstaw do kwestionowania, że wnosząc i podtrzymując powództwo wyrazili on zgodę na uznanie nieważności umowy i konsekwencje z tym związane. W sprawie brak możliwości zastosowania art. 358 § 2 k.c., gdyż przepis ten (w obecnej wersji) wszedł w życie już po zawarciu umowy kredytu. Oceny prawnej co do nieważności umowy nie zmienia również ustawa antyspreadowa, gdyż brak podstaw do

przyjęcia, że przedmiotem tej regulacji były klauzule abuzywne oraz umowy z ich powodu nieważne, a celem ustawy było sanowanie tych wadliwości. Przyjęcie nieważności umowy kredytu skutkowało uznaniem za zasadne żądania powodów o zwrot tego, co na podstawie tej umowy świadczyli, zgodnie z art. 410§1 k.c. W tym zakresie, wbrew skarżącemu, zastało przesądzone zastosowanie tzw. teorii dwóch kondycji, zgodnie z którą po obu stronach nieważnej czynności prawnej powstają niezależne roszczenia o zwrot spełnionego świadczenia.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania powołując się na nieważność postępowania przed Sądem II instancji z uwagi na naruszenie art. 367 § 3 k.p.c. w związku z art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany bank wskazał również następujące zagadnienia prawne:

- 1) Czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul spreadowych nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne, prawidłowym jest przyjęcie nieważności całej umowy, skoro klauzule ryzyka walutowego, określające - zgodnie z jednolitym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - główny przedmiot tej umowy, nie stanowią niedozwolonych (nieuczciwych) warunków umownych.
- 2) Czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wzięwszy pod uwagę aksjomat racjonalności krajowego ustawodawcy, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spłaty raty kapitałowo-odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu

bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia wierzyciela w osobie kredytodawcy, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej, niż waluta krajowa.

3) Czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany do waluty obcej klauzul odnoszących się do indeksacji kredytu kursem waluty obcej za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne i w konsekwencji przyjęcia upadku umowy jako konsekwencji wyeliminowania z niej mechanizmu indeksacji, kierując się zasadą utrzymania umowy w mocy oraz mając na uwadze postulat przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w przypadku braku nieuczciwych warunków umownych, prawidłowe jest odwołanie się, jako do podstawy dla określenia oprocentowania zobowiązań kredytowych wyrażonych w walucie polskiej, do stawki referencyjnej WIBOR, skoro w umowie wiążącej strony stawka ta występuje i jest ona definiowana jako odnosząca się do kredytów nieindeksowanych, wyrażonych w walucie polskiej.

4) Czy w sprawie, w której dochodzone są roszczenia wywodzone z abuzywności klauzul umownych o zwrot nienależnych świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu przy przestankowym ustaleniu jej nieważności, zachodzi po stronie powodowej współuczestnictwo konieczne kredytobiorców.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany bank wskazał również, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni: art. 4 ust. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 65, 354 k.c., 358 § 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2, i art. 385² k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego.

Ponadto pozwany bank powołał się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, gdyż Sąd Apelacyjny nie rozpoznał podniesionego przez bank na etapie postępowania apelacyjnego zarzutu zatrzymania.

Kredytobiorcy złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wniesli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego podlegała rozpoznaniu w składzie jednego sędziego na podstawie art. 15z¹ ust. 1 pkt 4 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Powołaną przez skarżącego uchwałą składu 7 sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, Sąd Najwyższy uznał ten przepis za sprzeczny z Konstytucją, czym usiłował przywłaszczyć sobie kompetencje Trybunału Konstytucyjnego. Przy tym skład 7 sędziów był konsekwentny w uzurpowaniu sobie tych kompetencji i zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji, dotyczącym orzeczeń TK, określił, że uchwała obowiązuje od dnia jej podjęcia. Tymczasem zaskarżony wyrok został wydany wcześniej, 7 marca 2023r., i także w świetle uchwały nie zaszła nieważność postępowania. Zatem nie zachodzi nieważność postępowania przed Sądem Apelacyjnym.

W odniesieniu do pozostałych przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezę, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindować konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindowanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili. Ustalenie kursu tylko do wypłaty kredytu i usiłowanie zbindowania kredytobiorcy przyszłymi, jednostronnie ustalonymi kursami nie mogło być skuteczne.

Problemów prawnych nie budzi też to – wobec treści art. 385¹ § 1 i 2 k.c. – które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula

ryzyka walutowego. Skoro będąc związanym uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Prawa zatrzymania dotyczy uchwała składu 7 sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23. Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony. Nie oznacza to, że przy braku możliwości potrącenia SN uznał przysługiwanie stronom umowy kredytu prawa zatrzymania. SN odpowiedział na zadane mu pytanie prawne i nie wyszedł poza to pytanie, a w uzasadnieniu opowiedział się za zaliczeniem do umów wzajemnych tylko umów o świadczenia różnorodnjawe (akapit 22), co wyłącza umowę kredytu z zakresu pojęcia umowy wzajemnej. Uchwała została oparta na założeniu, że prawo zatrzymania może przysługiwać tylko, gdy strony są zobowiązane do świadczeń różnorodnjawych, niezależnie od stosunku prawnego, w którym istnienie prawa zatrzymania jest rozważane. Wychodząc z tego samego założenia skład 7 sędziów SN uchwałą z 6 marca 2025 r., III CZP 37/24, uznał, że bankowi nie przysługuje prawo zatrzymania.

Wreszcie, nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego, ocena współuczestnictwa koniecznego po stronie kredytobiorców. Trzeba podkreślić, że strona powodowa dochodziła jedynie żądania zapłaty. Wierzyciele, którym przysługuje wierzytelność wspólna, mogą ją podzielić między siebie bez zgody dłużnika. Taki podział wierzytelności jest w istocie przeniesieniem odpowiedniej części wierzytelności wspólnej na jednego z wierzycieli (art. 509 k.c.). W konsekwencji należy stwierdzić, że między wierzycielami wnoszącymi wspólny pozew nie zachodzi współuczestnictwo konieczne, jeżeli już w pozwie dokonali oni podziału wierzytelności.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(Ł.W.)

[r.g.]